

RĘKOJEMSTWO (131) *sb n*

rękojemstwo (130), **rękojeństwo** (1) *BielKron.*

Oba o oraz e jasne.

sg N rękojemstwo (27). *♦ G* rękojemstwa (28). *♦ D* rękojemstwu (3). *♦ A* rękojemstwo (48). *♦ I* rękojemstwem (10); -em (3), -(e)m (7). *♦ L* rękojemstwie (9). *♦ pl N* rękojemstwa (1). *♦ D* rękojemstw(a)m (1). *♦ A* rękojemstwa (4).

Sł stp: rękojemstwo, rękojemstwo, rękojewstwo, rękomstwo, rękowstwo, Cn: rękojemstwo, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w.: rękojemstwo.

praw. Poręczenie, udzielenie gwarancji; ślubowanie; fideiussio Mącz, PolAnt, Modrz, JanStat, Cn; sponsio Mącz, PolAnt; vadimonium Mącz, Cn; cautio (fideiussoria) JanStat, JanPrzyw (131) : LibLeg 6/117; s sthara dawnego obiczaiu bilo tho zachowano iz slachta z miast a Dzierzaw krolewskich nigdi do siebie ludzi a kmieci (krolewskich) nieranczili [...] a thak mi thą prozbę poslow mazoweczkich slusna rozumieyacz przy stharadawnemu obiczaiu ie zachowivami rankoiemsthvam thim mieszcza nie dawaiancz. ZapWar 1545 nr 2646, 1507 nr 1989, 1518 nr 2206 [2 r.], 1534 nr 2410, 1548 nr 2668; scriptum seu carta, napisz, vel promissio, ex qua indicitur firma obligatio a fideiussoribus et pignoribus, obrączenie, rąkojemstwo, slyvbovanye BartBydg 25; BielKom C2; Sędziemu przy rękoiemstwie to trzeba wiedzieć/ áby złoczyńcę ná świeżym vczynku poimánego/ który gardło záflużył/ ná rękoymie niedawał. GroicPorz c4v; A ci iefli fye rękoiemstwą záprzą/ mogą przyflyęgá sniego wynidź/ gdzieby ná nie dowodu niebyło. GroicPorz r2v, ov, r2, r2v [2 r.], r3v [5 r.], r4 [2 r.] (16); Druga/ gdyby kto zá ich oycá ręczył/ o kthore rękoiemstwo oni rękoymie byliby iefzcze zá ich oycá pozwáni/ tedy dzyeci winny onę rękoymią wypráwować. UstPraw H3, B4, F, F4v [4 r.]; Sponsio, Przirzeczenie/ rękojemstwo/ zapis pod pewnym zakładem. Mącz 410a, 126a, 476a; RejAp 157v; Złościwy gwałtownik rofkazániá Páńlkiego wpádnie w rękoiemstwą/ á który się w odpráwowanie cudzych śpraw wdawa/ vmota się w zwády. BudBib Eccli 29/24[26], Eccli 29/20[22], 22[24]; Criminales w Ciuiles rękoiemstwo nie odmięnia. SarnStat 496; A iefli nie będzie mógł innych świadków miánować y mieć/ okróm tych którym zádano záklęcie: chcemy/ áby ten ná którego prośbę íą záklęci/ flufznym obyczáiem/ to ieft/ z dostátecznym rękoiemstwem/ álbo zá przysięgá z vczcíwością był szukan SarnStat 578; Ale gdyż ten pożyczájący profto nie biorąc żadného rękoiemstwą w wietłzý summie piennýný zakład wziął: tedy ná zakładzie przestác ma/ á niema téy fzkody fwéy nikomu przyczytác iedno łobie/ iz ták máły zakład zgoła wziął. SarnStat 692, 548, 742, 1152, 1160, 1168 (12); [UrsinGramm 192].

rękojemstwo około czego (1): Káždy z poddánych náłzych áby żaden z cudzoziemcem niegrał ná wiárę/ iedno zá gotowe piennázde/ choćby też około tákich długow było rękoiemstwo UstPraw B3v.

rękojemstwo ku czemu (2): (nagł) Rękojemstwo ku przyflyędze zá zmárłego dłużniká. (–) Rękoymia który zá dłużniká ręczył ku oddániui przyflyęgi/ á on dłużnik nie oddawłzy przyflyęgi zmárłby/ powinien ieft przyflyęgę wypełnić GroicPorz í, oo.

rękojemstwo na co (1): iefliby Rzeczpópolita ná ten čás żadney obrony niepotrzebowálá/ áboby fkárby wielkie miálá/ mogliby obywátele fwoi/ ktoby chciał z tego fkárbu tyle piennýzy pożyczác/ ileby záftáwy ábo rękoiemstwą ná to mógł mieć. ModrzBaz 124v.

rękojemstwo o co (2): Iako brath moy nyegdy slyachethny pyotr nyewwyodl vas wrakoyemstwo do slyachethnych Iabrama y Iana y pyotra zvelczy o vyano slyachethney anni *ZapWar 1541 nr 2603. Cf Ze zdaniem przydawkowym.*

rękojemstwo za kogo, za co (6): (*nagł*) Rękojemstwo za dłużniká zmarłego. (–) IEfli kto za dłużniká obwinionego [...] ręczył [...] od rękojemstwá bywa wolen/ iefli okaże iż dłużnik vmárł. *GroicPorz r4v, oo*; Satisfactio, Przyjęcie rękojemstwá/ Zapifu/ álbo przirzeczenia za co takowego. *Mqcz 36c. Cf »rękojemstwo stawi(a)ć«.*

rękojemstwo w czym (6): Rękojemstwo w íprawách vtciwych mieyskich/ cięfzsze iefth niżli w hániebnych/ gdzie komu idzie o gárdło *GroicPorz r4*; Poštěpek około ípolnego vîpráwiedliwienia y rękojemstwo wîpolnym vîpráwiedliwieniu. *GroicPorz oov, r4, r4v, t4v, oo.*

rękojemstwo czyje [*w tym: G sb (7), ai (3), pron poss (1)*] (11): *RejPos 193; GórnRozm I marg*; gdy nieosiádlému fkażą *satisfacere rei iudicatae* w łádzie Grodzkim/ ma to vczynić takim ípofobem/ że álbo pieniádzmi gotowými ma fie wyfwbodzić [...] ábo rękojemstwo ftáwić ludzi ósiádlých *SarnStat 514*; dla tego tym Státutem vftáwiamy: áby za wyštěpek y obowíazek/ álbo rękojemstwo Rycérzkiego człowieká/ álbo którego przełożoného kmieć czykolwiek/ álbo poddány nie był ciáżan *SarnStat 656*; ZGadzáiąc fie w tym z inými Woiewódtwy Korony náfzey Polfkiéy/ poştánowiło [...] wzyştko Woiewódtwo Mázowieckie/ iż rękojemstwo Kmieci w tym Wóiewódtwie nie ma bydź. *SarnStat 1178, 1152 [2 r.], 1160, 1178 [2 r.].*

Ze zdaniem przydawkowym [*w tym z zapowiednikiem: o to (1); aby (1), że (1)*] (2): ODporna ftroná wyfłyfzawfzy żálobę/ może żádać od Powodu/ ktory nie iefť ósiádlý/ rękojemstwá o to áby mu fye też vîpráwiedliwił *GroicPorz t4v; ModrzBaz 84v.*

W połączeniach szeregowych (5): Oştátni ítopień iefť więzienie Perfony gdy niemálf Imienia áni ruchomego áni ítoiącego áni długow pewnych ku zapláćie áni rękojemstwá. *GroicPorz dd, cc4; Mqcz 36c*; Bo ledwieby fie ktora miedzy ludźmi ípráwá náleść moglá/ ktoraby fie niezámýkáła/ kupnem/ przedażą/ odmiáną/ dárowizną/ naymem/ wiednániem íiebie ná co/ obiecániem czego/ rękojemstwem/ pożyczką/ dániem do wiernych rąk/ zaftáwá/ y infzemi tym podobnemi. *ModrzBaz 77; SarnStat 1217.*

Zwroty: »dać po sobie, za się rękojemstwo« = *de se vel pro se cautionem dare JanPrzyw (4;1)*: Iefli iefť iáki człowiek słábey wiáry/ ma być od vrzędu poyman: y w więzieniu tak długo ma być/ áż ábo da rękojemstwo po íobie że doftoi práwá [*dum vel iudicatum solvi*]/ á Rzeczypośpolitey y obráżoney ftronie dofyć vczyni: ábo [...] *ModrzBaz 84v*; także tych którzyby niechćieli flufzného rękojemstwá po íobie ftáwić y dáć/ wedle wyštěpku y złego vczynku tylko wymuiemy. *SarnStat 894, 498, 702, 1098.*

»rękojemstwo przyjąć (*a. przyjmować*); przyjęcie rękojemstwa« = *satisfaccipere, satisfactio Mqcz; promittere vadimonium Cn [szyk zmienny] (2;1)*: Satisfaccipio/ Przimuyę rękojemstwo/ álbo/ przirzeczenie za co takowego *Mqcz 36c, 36c [2 r.].*

»rękojemstwo stawi(a)ć (*a. postawić*); stawienie rękojemstwa« [*w tym: po sobie (2), przed kim (1), za co (3)*] = *satisdatio Mqcz; facere cautionem JanPrzyw [szyk zmienny] (13;1)*: KThorzy máią ofýádłofć/ nie powinni w íprawách íwych żádnego rękojemstwá ftronie ftáwiać. *GroicPorz r4v; Mqcz 93a, 476a;*

złodziey, pozognik, mężobóycá, y który pułtołzy wsi, zbóycá wżędy zátzyman bywa, y który niechce
flufznego rękojemstwa zá fwóy wyftępek ftawić. *SarnStat* 498; ilekroć przyda fie komu do Króla Ie⁸⁰
M. áppellować: tedy przed námi Biskupem z potomki náłżemi poftáwi rękojemstwo *SarnStat* 1127,
498, 514, 516 [2 r.], 525, 663 (11).

»[kogo] wwieść, [wprawić] w rękojemstwo« (1): *ZapWar* 1541 nr 2603; [Gdzie ja W(aszym)
K(siążęcym) M(iłością) tę sprawę daję, iz [Żyd Joachim] ma dobrą osiadłość sam w Kaliszu, i
przyrzekam [...] za tego Żyda, iz praw dostoi, [...] i wprawiłem go w rękojemstwo dostateczne.
ListyPol I 1542/259].

»[kogo, co] na rękojemstwo (wy)da(wa)ć, dan(y)« = *przekaz(yw)ać (przekazany) za poręczeniem*;
fideiussoribus caveri *Modrz*; *dare ad fideiussionem* *JanStat* [szyk zmienny] (15:6): ftey czeliadzy ktora
bila tham zawyedziona pyłfaliszcie do nas dayacz nam snacz czołczie dwye dzyewcze tham snalefly
y thełczye daly na rękojemstwo *LibLeg* 10/56; *GroicPorz* c4v, m4v, r4, xv, nnv; Tám gdyby kogo
kto záftał w gáiu/ ma mu wzyać konie/ A wżákże ná rękojemstwo ma ie wydać. *UstPraw* E4v, A [2
r.], E4, F [2 r.]; *ModrzBaz* 84v; Ale iefli go podzieckuie we dwu wolech álbo w koniach: ieden łobie
zátzyma/ á drugiego wołu álbo koniá ná rękojemstwo wyda *SarnStat* 471; iefliby kto wżedfzy w
lás/ tákowé drzewá álbo im podobné podrąbał/ tedy może bydz przez páná álbo dziedzicá poyman/
y ná rękojemstwo tym/ którzy ón prośić będą/ dan. *SarnStat* 669, 513 [3 r.], 668, 675, 913.

Wyrażenia: »list rękojemstwa« (1): Powiedzyał mu: Nápiłz ná lifcie rękojemsthwá fwego iedno
pięcdzyefiát. A drugiemu thákże kazał nápiłać zá sto korcy pżenice iedno osmdzyefiát. *RejPos* 193.

»rękojemstwo spolnej ręki« (2): (*nagł*) Rękojemstwo łpolney ręki. (–) GDy ich wiele zá iednego
ręczá łpolná ręká/ á iednego z nich pozowá/ thedy pozwány muśi wżytek dług płáćić. *GroicPorz*
r4, oo.

Szeregi: »rękojemstwo albo dług« = *debitum aut obligatio vel fideiussio* *JanStat* [szyk 1:1] (2):
PRzyczyny prze ktore Oyćiec Syná z imienia wydźiedziczyć może/ thy fą. [...] Iefliby [syn] Oycá w
niewoli będącego rękojemstwem álbo długiem ná fwą Perfonę przyiętym/ ile by mógł niewyzwalał
GroicPorz l4v; *SarnStat* 656.

»rękojemstwo abo istność« (1): Tu wżdy iuz ná tym fwiecie [za przestępki możesz] iáko táko/ ábo
zárázem odćirpieć/ [...] ábo fie iákim wżdy rękojemsthwem ábo iftnościami wyprawić. *RejPos* 248.

»rękojemstwo i (albo) obowiazek« = *fideiussoria cautio seu obligatio* *JanStat* [szyk 1:1] (2): A
wżákże fkázuiemy: iz [...] oni którzy gráią o pieniądze/ o konie álbo inné rzeczy wygráné [...] by
téz niewiém iákié było rękojemstwo y obowiazek/ żadného práwá do tákich rzeczy tym obyczáiem
pozyfkáć żaden niemoże *SarnStat* 707, 656.

»rękojmie albo rękojemstwo« (1): ftároftowie práwo winni ćierpieć/ y owłzem od práwá
odftępowáć niemáią/ áliż winę odłóżywży álbo o nieflufzne rękojmie álbo rękojemstwo
poftánowiwży *UstPraw* F2v.

»rękojemstwo albo zapis« (1): Quid si veretur ne res protrahatur satisaccipiat, Yefli fie obawa áby
fie rzecz nieodwlokłá/ niechay rękojemstwo/ álbo zapis przimie. *Mqcz* 36c.

»zastawa abo rękojemstwo« = *pignor vel fideiussio* (1): *ModrzBaz* 124v cf *rękojemstwo na co*.

»rękojemstwo albo zastąpienie« (1): GWar iefth nieiákie wedle Práwá rękoiemśthwo álbo záftápienie/ ná žádanie pozwáney ftrony/ od Powodu vczynione/ dla vwiárowánia iákiey fzkody y trudności. *GroicPorz* v2.

Wyrażenia przyimkowe: »pod rękojemstwem« = *per fideiussoriam cautionem JanStat* (2): vftáwiamy nápotym: iż iefliby mężowie ich [*dziewek, które dziedziczq*] tym fpořobem pieniądze od rodziców/ álbo od przyiaćiół/ álbo od opiekunów wzięli zá tą vmowá y obowiąłkiem/ áby máiętności ná nie należácy nie bráli/ bądź pod rękoiemśtwem/ bądź którymkolwiek fpořobem obowiązáli fie: tedy fkázuiemy/ áby to nic nie ważyło/ y próżno było *SarnStat* 590.

~ Szereg: »pod umowá i rękoieństwem« (1): Tedy [*landgraf*] tym obyczáiem był wypuřczón/ áby thy Kondycye álbo Arthykuły przyiął/ kthoremu [*lege*: ktore mu] były iefzcze w Háli ná przodku powiedziano/ wřákkze niektore v Cefářzá odprofzono/ [...] Puřczón teř Lántgraw pod vmowá y rękoieństwem *BielKron* 237. ~

»za rękojemstwem« (3): FAnth iefli pożytku nie niefy/ s ktoregoby wierzyćielowi mogło fye dofyc sftáć w długu: iuř w they mierze wierzyćielowi ma być dan/ ktory fant wierzyćiel zá rękoiemśtwem ma ná iáwnym mieyřtcu trzy kroć przes dwie Niedźieli ku przedániu okázowác *GroicPorz* dd2, c2, c4v.

Synonimy: obręczenie, pořlubienie, řlubowanie, zaręczenie.